

Den personlige gravsten. Er den omkostningen og besværet værd?

Af Steen Jensen

Sten- og billedhugger, Nykøbing Mors

Gennem de sidste 40 år har hovedparten af gravsten på danske kirkegårde været kopier af natursten, der var fundet på marken eller ved stranden. I starten var det natursten, der blev tilrettet, så de var brugbare, senere savede man udvalgte natursten ud i halve sten, så de havde en jævn forside, der kunne poleres eller stokhugges, og en naturlig bagside. Desværre kunne man ikke finde sten nok, der var egnede, og spildet var for stor, så man begyndte at lave dem af stenskiver på 12-15 cm tykkelse. Disse sten har mange fordele, man kan frit vælge størrelse, form og farve, og de er forholdsvis nemme at håndtere.

Problemet er imidlertid, at selvom stenene egentlig er ganske kønne, er den mængde, der er produceret i, enorm, og synsmæssigt har de givet kirkegårdene et uniformeret præg.

Hoptrup Kirkegård, natursten. Foto: Steen Jensen.

Varde gl. Kirkegård, natursten. Foto: Steen Jensen.

Det er et paradoks, at mange kirkegårde harcelerer over disse sten, men når de selv kommer med bud på sten, er de altid endnu mere uniformerede og kedsommelige. Nogle mener, vi skal tilbage til naturen, altså til ubearbejdede kampesten. Jeg har set en del af disse natursten placeret i afdelinger, hvor de ligger række op og række ned, jeg har også set dem i skovkirkegårdslignende anlæg, jeg har dog aldrig set noget, der var tiltalende for øjet, fordi natursten virker uharmoniske i store mængder.

Problemet er langt fra nyt, omkring århundredeskiftet (det forrige) havde man stort set kun to stentyper, man kunne vælge imellem: en slank sten i Blå Rønne granit med buet top, kaldet himmelstenen, fordi den symboliserede himmelbuen, og en sten med spidstop, som blev kaldt for obelisk, der var en ægyptisk tidsmåler. Disse sten blev solgt i tre størrelser, og de var så dominerende på kirkegårdene, at man sikkert har været godt og grundig træt af at se dem i slutningen af perioden. De holdt ligesom vore dages natursten i ca. 40 år, hvorefter stenene gradvist begyndte at ændre form. Det vil vore natursten også gøre, hvis vi giver lov.

Problemet i dag er, at vi vil styre vore kirkegårde. Vi vil bestemme, hvad der er smukt, og hvad der er grimt. Og da folk med tilknytning til kirkegårdene som regel er "grønne" mennesker, går de naturligvis mere op i planter og anlæg end i sten, derfor ser man denne svøbe af klausuler, som forhindrer en naturlig udvikling af kirkegårdens sten. En klausul er en fastfrysning af de ønsker, man har her og nu, men lever ikke plads til fremtidens udfordringer. Derved bliver kir-

Søllerød Kirkegård, kampesten. Foto: Steen Jensen.

Karby Kirkegård, himmelsten.

Foto: Steen Jensen.

Søllerød Kirkegård, plæneplade.

Foto: Steen Jensen.

kegårdene i højere grad mindsteder for arkitekter og menighedsråd end for de afdøde og deres efterladede. Hvis jeg et øjeblik fjerner mine stenhuggerbriller og ser på kirkegården som privatperson, så har jeg altid holdt af at besøge kirkegårde. De fortæller sognets historie og er forskellige fra landsdel til landsdel. I dag er kirkegårdene blevet historieløse. Plænepladerne fortæller ikke denne historie om mennesket, der har haft et liv, men man ender som én i rækken. På Vedbæk Kirkegård har man sat pladerne sammen til en blomst, så fem plader tilsammen danner en blomst, det er også historieløst, men dog mere harmonisk end de traditionelle plader, og det giver en familie mulighed for at erhverve en hel blomst og mulighed for at bruge det som familiegravsted.

Alle stenhuggere kan lave personlige sten. Vi bruger me-

Vedbæk Kirkegård, rosen.

Foto: Steen Jensen.

get tid på at tale med de efterladte om skrifttyper, symboler, former og behugninger, så kunden kan i praksis, selv designe sin personlige sten. Desværre bliver resultatet oftest, at den ikke er så forskellig fra de andre sten, så vi har den besynderlige situation, at kunden er tilfreds med stenen, men omverdenen finder den kedelig. Nogle kunder har dog også specielle ønsker. Det er en tendens, der er stigende. Der er ikke problemer ved at lave de helt unikke sten. Men de bliver ofte ret kostbare. Hvis vi reelt skal have fornyelse på vore kirkegårde, er der kun én mulighed, og det er samarbejde. Skal der laves en ny afdeling, kunne man indkalde til et uforpligtende møde med forskellige aktører, her er det selvfølgelig vigtig, at man husker stenhuggeren. Sammen kan man tale om alternative gravminder, der vil være passende til netop dette sted. Jeg vil tro, at mange af mine kollegaer vil være med til at lave de valgte sten og sætte dem op, og efterhånden som de så bliver solgt, kan han tage dem hjem og sætte navn, dato og symbolik på stenene og fakturere stenen ud til kunden. Jeg er helt sikker på, at sådan et eksempel er stærkere end den restriktive klausul, og at det vil bevirke, at der kommer væsentlig flere anderledes og kønne sten på kirkegårdene. Hvis stenhuggeren af den ene eller anden grund ikke ønsker at samarbejde, kan man kontakte en kollega fra en anden by. Her vil stenhuggeren sikkert ikke hugge flere sten og sætte op uden beregning. Der må kirkegården investere i stenene, men det er ikke en udgift, men kun et udlæg til stenene er solgte.

Kastrup Kirkegård, del af kugle. Foto: Steen Jensen.

Glyngøre Kirkegård, kugleramme.

Foto: Steen Jensen.

